

Sygn. akt VU 163/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2014 roku

Sąd Okręgowy – V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Główczyński

Protokolant: Magdalena Pańków

po rozpoznaniu w dniu 21 stycznia 2014 roku w Legnicy

sprawy z wniosku T. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

na skutek skargi T. D. o wznowienie postępowania zakończonego w sprawie VU 1078/12 prawomocnym wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2012 roku

I. zmienia wydany w sprawie VU 1078/12 prawomocny wyrok z dnia 28 sierpnia 2012 roku oraz zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 27 marca 2012 roku, znak (...) w ten sposób, że stwierdza, iż T. D. nie jest zobowiązana do zwrotu bezpodstawnie uznanego za nienależnie pobrane w okresie od 01 października 2011 roku do 31 marca 2012 roku świadczenia w kwocie 17 564, 66 zł,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na rzecz wnioskodawczyni tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego łączną kwotę 120 zł.

Sygn. akt VU 163/13

UZASADNIENIE

Wydanym w sprawie VU 1078/12 prawomocnym wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy oddalił odwołanie T. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 27 marca 2012 r., znak (...).

We wniesionej na podstawie art. 401¹k.p.c. skardze o wznowienie postępowania T. D. zaskarżyła w całości wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy z dnia 28 sierpnia 2012 r., sygn. akt VU 1078/12, oddalając jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 27 marca 2012 r., znak (...) w sprawie nadpłaty świadczenia, wnosząc o:

- wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem,

- zmianę wymienionego wyroku poprzez uchylenie w całości decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 27 marca 2012 r., znak (...) w sprawie nadpłaty świadczenia, zobowiązania skarżącej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 01 października 2011 r. do dnia 31 marca 2012 r. w kwocie 17.564,66 zł,

- zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego w niniejszym postępowaniu, jak również w postępowaniu zakończonym wyrokiem w sprawie VU 1078/12, według obowiązujących stawek,

- rozpoznanie sprawy pod nieobecność skarżącej.

W uzasadnieniu skargi wnioskodawczyni wskazała, że opublikowanym w Dzienniku Ustaw RP z dnia 22 listopada 2012 r., poz. 1285 wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 01 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Wyrok Sądu Okręgowego w Legnicy z dnia 28 sierpnia 2012 r. został oparty na przepisie uznanym powyższym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją. Stąd istnieje podstawa do wznowienia postępowania zainicjowanego odwołaniem wnioskodawczyni od decyzji z dnia 27 marca 2012 r. w sprawie zwrotu nadpłaty świadczenia emerytalnego. Nie istniały podstawy do oddalenia jej odwołania i utrzymania w mocy decyzji nakładającej na ubezpieczoną obowiązek zwrotu kwoty 17.564,66 zł albowiem na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego wnioskodawczyni była uprawniona do pobierania świadczeń, mimo kontynuowania zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy za okres objęty zaskarżoną decyzją. Wznowienie dotyczy uchylecia zaskarżonej decyzji w całości, w zakresie obowiązku zwrotu kwoty 17.564,66 zł, którą otrzymała w okresie kontynuowania zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy, w czasie od 01 października 2011 r. do 31 marca 2012 r.

T. D. wskazała, że podstawę wznowienia stanowi przepis art. 401¹ k.p.c., bowiem stanowiące podstawę prawną zaskarżonego wyroku przepisy zostały uznane za niegodne z Konstytucją RP. Skarga została wniesiona z zachowaniem ustawowego terminu liczonego od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, po fakcie jego publikacji w Dzienniku Ustaw RP z dnia 22 listopada 2012 r., poz. 1285.

Właściwość rzeczowa i miejscowa Sądu wynika z treści art. 405 k.p.c., ponieważ od zaskarżonego skargą wyroku nie wnoszono apelacji.

Wartość przedmiotu sporu jest sumą świadczeń emerytalnych co do których organ rentowy zobowiązał skarżącą do zwrotu zaskarżoną decyzją.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wniósł o oddalenie skargi oraz zasądzenie kosztów zastępstwa radcy prawnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wskazał, że wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury od 01 grudnia 2010 r. Powołany w skardze wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie z chwilą ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, z dniem 22 listopada 2012 r. Utrata mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją następuje dopiero z chwilą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a nie wcześniej. Orzeczenie ma charakter prawotwórczy. Utrata mocy obowiązującej nie oznacza unieważnienia istniejącego wcześniej stanu prawnego, które prowadziłyby do automatycznego unicestwienia z tą chwilą wszystkich wcześniejszych konsekwencji prawnych. Na poparcie słuszności zajętą stanowiska organ rentowy powołał się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 września 2012 r. (III AUa 117/12) oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2004 r. (II UZP 2/04) oraz z dnia 10 listopada 2004 r. (II UZP 9/04), a także wyrok z 07 lutego 2006 r. Trybunału Konstytucyjnego (SK45/04).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny sprawy:

Na podstawie wniosku z dnia 16 grudnia 2010 r., organ rentowy decyzją z dnia 08 lutego 2012 r. przyznał T. D. od dnia 01 grudnia 2010 r. prawo do emerytury i podjął jej wypłatę. Wnioskodawczyni nie rozwiązała dotychczasowego stosunku pracy i nadal po przyznaniu emerytury kontynuowała zatrudnienie.

Decyzją z dnia 27 marca 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. stwierdził, że wnioskodawczyni pobrała nienależnie świadczenia za okres od 01 października 2011 r. do 31 marca 2012 r. w łącznej kwocie 17.564,66 zł z powodu osiągania przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury i jednocześnie zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 01 października 2010 r. do 31 marca 2012 r. w kwocie 17.564,66 zł.

Nie akceptując ustaleń powyższej decyzji, T. D. wniosła odwołanie domagając się jej uchylecia w całości oraz zasądzenia kosztów zastępstwa prawnego.

Wydanym w sprawie VU 1078/12 prawomocnym wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy oddalił odwołanie T. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 27 marca 2012 r., znak (...). Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły przepisy art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu nadanym art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r. Nr 257, poz. 1726) oraz art. 28 ustawy zmieniającej. Sąd uznał, że w świetle tych przepisów, ze względu na nie rozwiązanie dotychczasowego, trwającego do dnia wydania zaskarżonej decyzji, stosunku pracy, przyznana od 01 grudnia 2010 r. emerytura ubezpieczonej nie przysługiwała w okresie od 01 października 2011 r. do dnia 31 marca 2012 r. a wypłacone świadczenie było w myśl art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej, nienależne.

Wyrok powyższy uprawomocnił się.

(niesporne).

Sąd zważył co następuje.

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

Na zasadzie art. 399 § 1 k.p.c., w wypadkach przewidzianych w dziale niniejszym (Dział VI. Wznowienie postępowania) można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. W realiach rozpoznanej sprawy spełnione są obie określone tym przepisem przesłanki. Żądanie wznowienia dotyczy bowiem postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy, wydanym dnia 28 sierpnia 2012 r. w sprawie VU 1078/12. Zachodzi także wypadek przewidziany we wskazanym wyżej przepisie gdyż zachodzi niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją. Zgodnie z trafnie powołanym w skardze przepisem art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego wydane zostało orzeczenie. Jak wynika wprost z odpowiedzi na wniesione w sprawie VU 1078/12 odwołanie, bezpośrednią przyczyną stwierdzenia nienależnego pobrania w okresie od 01 października 2011 r. do 31 marca 2012 r. świadczenia stanowiła dokonana z dniem 01 stycznia 2011 r. zmiana przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., poz. 257, poz. 1726) dodano do wskazanej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. art. 103a. Ewidentnie również ze względu na datę przyznania ubezpieczonej prawa do emerytury (przed dniem 01 stycznia 2013 r.), stosownie do art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., stanowiącego, iż do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy (01 stycznia 2011 r.), przepisy ustawy, o której mowa w art. 6 (ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), w brzmieniu nadanym ustawą (z dnia 16 grudnia 2010 r.), stosuje się, poczynając od dnia 01 października 2011 r., organ rentowy właśnie za okres od 01 października 2011 r. do 31 marca 2012 r. stwierdził nienależne pobranie świadczenia. Powołanym przez ubezpieczoną wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r., opublikowanym w Dzienniku Ustaw RP z dnia 22 listopada 2012 r., poz. 1285, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że wymieniony wyżej przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art.103a ustawy z

dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 01 stycznia 2011 r, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W tych okolicznościach uzasadniony jest argument wnioskodawczynie wskazujący na niezgodność stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku przepisów prawa, uznanych za niezgodne z Konstytucją RP i tym samym istnienie opartej na przepisie art. 401¹ k.p.c. podstawy wznowienia.

Stosownie do art. 407 § 2 k.p.c. w sytuacji określonej w art. 401¹ skargę wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Należy zatem podzielić argument odwołania, że skarga o wznowienie postępowania została wniesiona z zastosowaniem ustawowego terminu. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie z chwilą jego publikacji w dniu 22 listopada 2012 r., w Dzienniku Ustaw RP (poz. 1285), zaś skarga została wniesiona w dniu 24 stycznia 2013 r., przed upływem określonego przepisem art. 407 § 2 k.p.c. terminu.

Zgodnie z art. 103 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym w dacie nabycia przez wnioskodawczynię prawa do emerytury (01 grudnia 2010 r.), prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104-106. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni). Skoro w chwili uzyskania prawa do emerytury (01 grudnia 2010 r.) ubezpieczona miała ukończone 60 lat, prawo do emerytury nie podlegało zawieszeniu, nawet wówczas gdy bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury nie rozwiązała stosunku pracy i nadal w okresie pobierania tego świadczenia pracę z dotychczasowym pracodawcą kontynuowała. Prawo do pobierania emerytury i kontynuowania dotychczasowego stosunku pracy wnioskodawczynie zachowała nadal po 01 stycznia 2011 r., od chwili wejścia w życie dodanego do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych art. 103a. Dopiero na podstawie uznanego za niezgodny z Konstytucją R.P. przepisu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., ze względu na kontynuowanie zatrudnienia, od 01 października 2011 r. organ rentowy pozbawił wnioskodawczynię prawa do dalszego pobierania świadczenia.

W świetle treści uzasadnienia odpowiedzi na skargę istota sprawy sprowadza się do oceny zasadności stanowiska organu rentowego, z którego wynika, iż ze względu na datę ogłoszenia w dniu 22 listopada 2012 r. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. pozostaje bez wpływu na zaistniałe przed tą datą sytuacje faktyczne. Organ rentowy argumentuje bowiem, że „utrata mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją następuje dopiero z chwilą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a nie wcześniej. (...) utrata mocy obowiązującej nie oznacza unieważnienia istniejącego wcześniej stanu prawnego ...” (uzasadnienie odpowiedzi na odwołanie, k. 14). Stąd w przekonaniu organu rentowego obowiązek zwrotu nienależnie pobranego za przypadający przed dniem ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (przed 22 listopada 2012 r.) czas od 01 października 2011 r. do 31 marca 2012 r. świadczenia nadal istnieje.

Z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Poza tym, na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, umowy międzynarodowe lub ustawa aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia i w trybie określonym, w przepisach właściwych dla danego postępowania. Na tle tego stanu prawnego przeważa pogląd, że utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. V CO 43/08 LEX nr 564856, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2006 r., II PK 42/06 LEX nr 950622). W razie wydania wyroku ogłaszanego niezwłocznie (art. 190 ust. 2 Konstytucji) za przyjęciem jego wstecznego działania przemawia argument, że stan niezgodności ustawy z Konstytucją jest okolicznością obiektywną, istniejącą w całym

okresie koegzystencji tych dwóch aktów, tj. ustawy zasadniczej i ustawy „zwykłej”. Nie można pominąć argumentu, że gdyby skutek retroaktywny orzeczenia był w ogóle wyłączony, to nie byłoby podstaw do wzruszenia orzeczeń i decyzji, przewidzianego w art. 190 ust. 4 Konstytucji. Poza tym dopuszczalność wzruszenia orzeczeń i decyzji prawomocnych (ostatecznych) przez wznowienie postępowania oraz instytucja pytań prawnych (art. 193 Konstytucji) dowodziłyby braku racjonalności Zgromadzenia Narodowego (por. fragmenty uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 03 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004/9136).

W stosunku do ubezpieczonych objętych rozstrzygnięciem Trybunału należy zatem dokonać rekonstrukcji stanu prawnego, powracając do stanu, jaki obowiązywał zanim do ustawy o emeryturach i rentach z FUS został dodany art. 103a cyt. ustawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 lutego 2013 r., III AUa 41/13, LEX nr 1280645).

W świetle powyższego wnioskodawczyni, która nabyła prawo do emerytury od 01 grudnia 2010 r., prawo do jej wypłaty przysługiwało także w okresie po dniu 01 października 2011 r., nadal do 31 marca 2012 r. Stąd pobrane w okresie od 01 października 2011 r. do 31 marca 2012 r. świadczenie nie jest w rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nienależne. Świadczenie to nie zostało bowiem wypłacone w okolicznościach powodujących zawieszenie prawa do świadczenia ani tym bardziej wstrzymanie jego wypłaty.

Mając powyższe na uwadze, uwzględniając uzasadnioną skargę o wznowienie postępowania, Sąd na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 06 października 2011 r. i orzekł co do istoty sprawy.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).